

**UCHWAŁA NR LXXV/1555/24
RADY MIASTA KATOWICE**

z dnia 21 marca 2024 r.

w sprawie przyjęcia „Powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024-2026”

Na podstawie art. 4 ust. 1 pkt 3a) w związku z art. 92 ust.1 i 2 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2024 r. poz.107) oraz art. 180 pkt 1) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2023 r. poz. 1426 ze zm.)

**Rada Miasta Katowice
uchwała:**

§ 1. Przyjąć „Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024 – 2026” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Zadania wynikające z programu realizować do wysokości środków przewidzianych na ten cel w budżecie miasta Katowice.

§ 3. Wykonanie uchwały powierzyć Prezydentowi Miasta Katowice.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2024 r.

Przewodniczący Rady Miasta
Katowice

Maciej Biskupski

Załącznik do uchwały Nr LXXV/1555/24
Rady Miasta Katowice
z dnia 21 marca 2024 r.

**POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ
NA LATA 2024-2026**

Spis treści	
I. WSTĘP	3
II. DIAGNOZA	3
III. ADRESACI PROGRAMU	10
IV. CELE PROGRAMU I PLANOWANE DO REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘCIA	11
Cel główny: Rozwijanie lokalnego systemu pieczy zastępczej	11
Cel szczegółowy 1: Promocja rodzinnych form pieczy zastępczej	11
Cel szczegółowy 2: Szkolenie i kwalifikacja kandydatów	12
Cel szczegółowy 3: Prowadzenie rejestru danych o osobach zakwalifikowanych oraz pełniących funkcję rodziny zastępczej	13
Cel szczegółowy 4: Wsparcie rodzin zastępczych w realizacji ich funkcji	13
Cel szczegółowy 5: Rozwój sieci zawodowych rodzin zastępczych	14
Cel szczegółowy 6: Ocena sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej oraz rodzin zastępczych	16
Cel szczegółowy 7: Usamodzielnianie wychowanków rodzinnej oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej	16
Cel szczegółowy 8: Ograniczenie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej	17
V. MONITORING I EWALUACJA	17
VI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU	17
VII. PODSUMOWANIE	19

I. WSTĘP

Naturalnym środowiskiem rozwoju i zaspokajania potrzeb człowieka jest rodzina, dlatego każde dziecko ma niezbywalne prawo do wychowania w rodzinie, do zapewnienia opieki poza rodziną naturalną, a w razie niezbędnej konieczności – do zapewnienia opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej. System pieczy zastępczej złożony jest z osób, instytucji i podejmowanych przez te podmioty działań, mających na celu okresowe zastąpienie rodziców w ich funkcjach opiekuńczo-wychowawczych.

Niniejszy *Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024-2026* stanowi realizację dyspozycji ustawowej, zawartej w art. 180 pkt 1) ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*, zgodnie z którym do zadań własnych powiatu należy opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

W przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców, pieczę zastępczą organizuje powiat. Pobyt dziecka w systemie pieczy zastępczej ma na celu stałe podtrzymywanie bliskich, osobistych kontaktów dziecka z rodziną pochodzenia oraz z rówieśnikami, a także zaspokojenie jego potrzeb emocjonalnych, bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych na poziomie odpowiadającym indywidualnym zdolnościom i możliwościom dziecka. W tym celu podejmowana jest praca z rodziną, umożliwiająca powrót dziecka do rodziny. Gdy jest to niemożliwe – działania systemu pieczy zastępczej są nakierowane na dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia – na zapewnienie opieki i wychowania w środowisku zastępczym.

Przebywającym w pieczy zastępczej dzieciom zapewnia się tym samym przygotowanie do:

- godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia,
- pokonywania trudności życiowych,
- nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji, a także dla zdobywania umiejętności społecznych.

Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024-2026 jest adresowany w szczególności do małoletnich mieszkańców miasta Katowice i ich rodzin, do usamodzielnianych wychowanków rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, a także do rodzin zastępczych oraz do kandydatów na rodziny zastępcze.

Niniejszy program wpisuje się ponadto w *Wojewódzki Program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie śląskim na lata 2021-2030* i jest zgodny z jego misją (Cel Główny I. Prowadzenie działań na rzecz zapewnienia dziecku prawa do wychowania w rodzinie, a w przypadku dzieci pozbawionych opieki rodziców - do wychowania w rodzinie zastępczej lub adopcyjnej). Program realizuje również zapisy *Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030*. Rodzinom dedykowany jest tam cel strategiczny 1, tj. Aktywna polityka prorodzinna. Wspieranie właściwego funkcjonowania rodziny, zapewniającej prawidłowy rozwój i opiekę wszystkim jej członkom, zwłaszcza osobom zależnym.

Punktem wyjścia do opracowania programu stała się postulowana w *Strategii rozwiązywania problemów społecznych miasta Katowice na lata 2022-2027* (C2D2 pkt 2) poprawa warunków funkcjonowania i rozwoju rodziny przez wspieranie rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej. Realizacja programu - poza ustawowym obowiązkiem - ma także na celu zwiększenie dostępności usług rodzinnej pieczy zastępczej dla dzieci pochodzących z miasta Katowice.

Niniejszy *Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024-2026* zawiera zadania, wynikające z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* i ustala priorytety działań, podejmowanych na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w mieście Katowice.

II. DIAGNOZA

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań, mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dziecku/dzieciom w przypadku braku możliwości sprawowania opieki i wychowania przez rodziców naturalnych. Pobyt dziecka w systemie rodzinnej pieczy zastępczej pozwala na nawiązanie więzi rodzinnych, zapobiegających i chroniących przed następstwami osamotnienia i choroby sieroczej. Dla wielu

wychowanków rodzin zastępczych są to jedyne, pozytywne i stabilne relacje rodzinne. Jeżeli powrót dziecka pod ponowną opiekę rodziców biologicznych napotyka na trwałą przeszkodę i jest niemożliwy, wówczas działania nakierowane są na umożliwienie przysposobienia dziecka przez prawidłowo funkcjonującą rodzinę adopcyjną lub zapewnienie mu stałej opieki i wychowania w środowisku zastępczym.

Miasto Katowice, jako miasto na prawach powiatu tworzy warunki sprzyjające funkcjonowaniu i poszerzaniu systemu pieczy zastępczej, w tym rodzinnej. Pełnienie funkcji rodziny zastępczej może być powierzone osobom przebywającym na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, zapewniającym odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe, które spełniają warunki wynikające z art. 42 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Pieczą w formie rodziny zastępczej oparta jest na rodzinnym modelu wychowania i stanowi jedną z form pieczy zastępczej nad dziećmi, pozbawionymi możliwości wychowania przez rodziców. Formami rodzinnej pieczy zastępczej, wymienionymi w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej są:

- rodziny zastępcze spokrewnione,
- rodziny zastępcze niezawodowe,
- rodziny zastępcze zawodowe,
- rodzinne domy dziecka.

Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie postanowienia sądu, jednak w przypadkach wymagających interwencji i pilnego zapewnienia opieki, dziecko może być doprowadzone do zawodowej rodziny zastępczej o charakterze pogotowia rodzinnego przez Policję albo Straż Graniczną. Dziecko może przebywać w rodzinnej formie pieczy zastępczej do osiągnięcia pełnoletności, a jeśli kontynuuje naukę, to za zgodą rodziny zastępczej może u tej rodziny przebywać nawet do 25 roku życia. Jedynie okres pobytu w zawodowej rodzinie zastępczej, pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego został skrócony do 4 miesięcy, z możliwością przedłużenia w przypadku niezakończonego postępowania opiekuńczego w sądzie rodzinnym.

Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą dziadkowie lub rodzeństwo dziecka. Rodzinę zastępczą niezawodową mogą z kolei stanowić dalsi członkowie rodziny dziecka lub osoby w żaden sposób z nim niespokrewnione i niespowinowane. Pełnienie funkcji rodziny zastępczej niezawodowej lub zawodowej może zostać powierzone wyłącznie osobom, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo. W przypadku rodziny zastępczej niezawodowej co najmniej jedna osoba tworząca tę rodzinę, musi wykazać stałe źródło dochodów.

Tabela 1. Rodziny zastępcze w Katowicach w latach 2016 - 2022

Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin ogółem, w tym:	375	369*	360*	340*	311**	306**	302**
rodziny zastępcze spokrewnione	243	236	226	216	193	195	195
rodziny zastępcze niezawodowe	121	125	125	116	109	105	101
rodziny zastępcze zawodowe	11	9	10	9	9	8	8

*Jedna rodzina pełni równocześnie funkcję rodziny zastępczej spokrewnionej i niezawodowej.

**Dwie rodziny pełnią jednocześnie funkcję rodziny zastępczej spokrewnionej i niezawodowej.

W rodzinach zastępczych umieszcza się jednocześnie nie więcej niż 3 dzieci, a w rodzinnych domach dziecka nie więcej niż 8 dzieci. Za zgodą rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka, możliwe jest umieszczenie większej liczby dzieci, zwłaszcza w przypadku umieszczenia wielodzietnego rodzeństwa.

Tabela 2. Dzieci w rodzinach zastępczych w Katowicach w latach 2016 – 2022

Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba dzieci ogółem, w tym:	519	514*	448	476	435	429	364
w rodzinach zastępczych spokrewnionych	319	297	243	276	249	249	206
w rodzinach zastępczych niezawodowych	143	159	132	142	132	127	103
w rodzinach zastępczych zawodowych	56	59	73	58	54	53	55

*Jedno dziecko zostało umieszczone w rodzinie zastępczej spokrewnionej, a następnie przeniesione do niezawodowej.

Tabela 3. Średnia liczba dzieci, przebywających w rodzinie zastępczej w latach 2016 – 2022

Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ogółem, w tym:	1,38	1,39	1,43	1,4	1,4	1,4	1,21
w rodzinach zastępczych spokrewnionych	1,31	1,26	1,08	1,28	1,29	1,28	1,06
w rodzinach zastępczych niezawodowych	1,18	1,27	1,06	1,23	1,21	1,21	1,02
w rodzinach zastępczych zawodowych	5,09	6,56	7,3	6,44	6	6,63	6,88

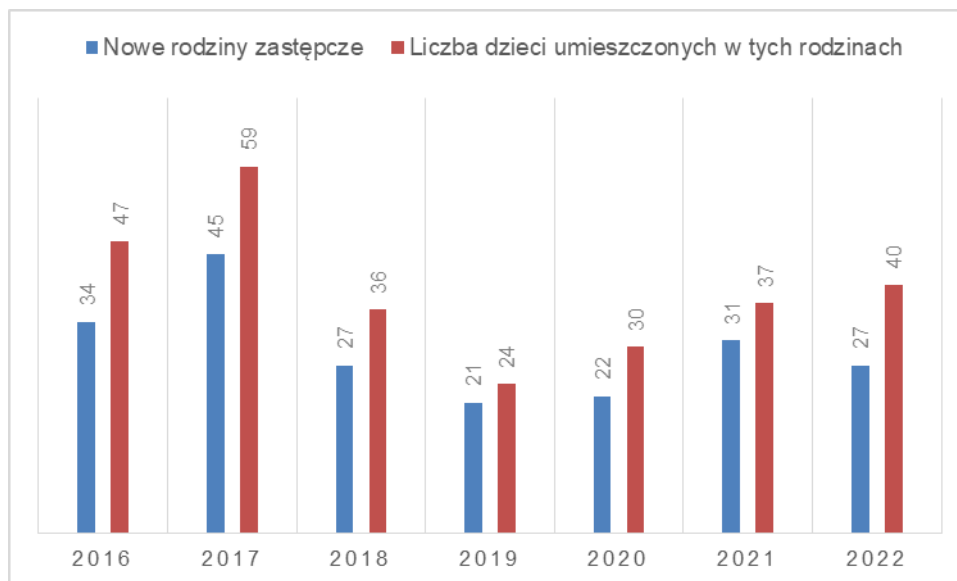
W mieście Katowice następuje powolny, lecz systematyczny spadek liczby rodzin zastępczych i dzieci w tych rodzinach umieszczonych (kolejni wychowankowie usamodzielniają się), a jednocześnie rośnie liczba dzieci umieszczanych w zawodowych rodzinach zastępczych. Na koniec 2022 r. liczba umieszczonych dzieci wyniosła średnio 1,21, w tym w rodzinach spokrewnionych 1,06, w niezawodowych 1,02. Jak wynika z tabeli 3 w 2022 r. nastąpił znaczny spadek liczby dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych, a jednocześnie zawodowe rodziny zastępcze były bardziej obciążone niż w poprzednich latach. Dodać należy, że problem dotyczy całego kraju. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego liczba rodzin zastępczych w latach 2016 – 2022 zmniejszyła się z 37 687 rodzin zastępczych w 2016 r. do 36 220 rodzin zastępczych w 2022 r. W 2016 r. w rodzinach zastępczych na terenie Rzeczypospolitej Polskiej przebywało 52 822 dzieci (tj. średnio 1,4 dziecka w każdej rodzinie zastępczej), a w 2022 r. – 56 240 dzieci (1,55 dziecka w każdej rodzinie zastępczej).

Średnia liczba dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych, która na koniec 2022 r. wyniosła 6,88 jest zależna od kilku czynników:

- liczby zawodowych rodzin zastępczych,
- liczby interwencji i wydawanych przez sąd postanowień o tymczasowym zabezpieczeniu dziecka,
- długości okresu postępowania opiekuńczego w sądzie rodzinnym,
- możliwości zapewnienia dziecku długoterminowej opieki po zakończeniu postępowania, w tym w rodzinach zastępczych spokrewnionych, niezawodowych i w rodzinach adopcyjnych.

W zawodowych rodzinach zastępczych utrzymuje się wysoka średnia liczba dzieci w nich umieszczonych. Wynika to z faktu, iż pobyt dzieci w tej formie rodzinnej pieczy zastępczej ma charakter doraźny i tymczasowy. Powyższe stwarza możliwość przyjmowania kolejnych dzieci do zawodowych rodzin zastępczych, w efekcie miejsca w w/w rodzinach są wielokrotnie wykorzystane.

Wykres 1. Nowe rodziny zastępcze w Katowicach w latach 2016 – 2022

Źródło danych: sprawozdania roczne z działalności MOPS

Umieszczenie w placówce opiekuńczo-wychowawczej dziecka poniżej 10 roku życia jest możliwe w przypadku, gdy w placówce przebywa matka lub ojciec tego dziecka oraz w innych wyjątkowych przypadkach, szczególnie gdy przemawia za tym stan zdrowia dziecka lub umieszczenie dotyczy rodzeństwa. Placówki opiekuńczo - wychowawcze zapewniają opiekę i wychowanie dzieciom, którym nie można zapewnić opieki w formach prorodzinnych z uwagi na zdiagnozowane specyficzne problemy, zwłaszcza przejawiające się w postaci zaburzeń zachowania. Placówki opiekuńczo-wychowawcze obejmują swoich wychowanków działaniami terapeutycznymi, realizują przygotowany we współpracy z asystentem rodziny plan pomocy dziecku, zapewnią dostęp do kształcenia adekwatnego do wieku, możliwości i potrzeb dziecka. Ponadto placówki opiekuńczo-wychowawcze prowadzą zajęcia przygotowujące wychowanków do życia społecznego i prawidłowego wypełniania ról po uzyskaniu pełnoletności. Placówki podejmują również pracę z rodzinami dzieci, której celem jest powrót dziecka do rodziny.

Miasto Katowice zreorganizowało system instytucjonalnej pieczy zastępczej, w miejsce trzech dużych tworząc wiele małych placówek, w których opieka nad dziećmi przebiega w warunkach bardziej zbliżonych do rodzinnych. Wspólną obsługę ekonomiczno-administracyjną i organizacyjną wszystkich miejskich placówek opiekuńczo-wychowawczych prowadzi Centrum Obsługi Placówek Opiekuńczo - Wychowawczych z siedzibą w Katowicach przy ul. Plebiscytowej 46a/3. Dyrektorem w/w placówek jest Dyrektor Centrum.

Na terenie miasta Katowice funkcjonuje 15 placówek opiekuńczo - wychowawczych dysponujących 192 miejscami, w tym:

- 12 placówek opiekuńczo-wychowawczych prowadzonych przez miasto Katowice:

Lp.	Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze	Adres	Liczba miejsc w placówce
1	Placówka Opiekuńczo -Wychowawcza DOM 1	40-041 Katowice , ul. Plebiscytowa 46/3	14
2	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza DOM 2	40-041 Katowice, ul. Plebiscytowa 46/4	14^{+1*}
3	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza DOM 3	40-041 Katowice ul. Plebiscytowa 46a/2	10
4	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza DOM 4	40-035 Katowice ul. Jagiellońska 36/4	12^{+1*}

5	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza DOM 5	40-842 Katowice, ul. Pietrusińskiego 1	14
6	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza DOM 6	40-713 Katowice, ul. Kaszubska 16/1	11
7	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza DOM 7	40-713 Katowice, ul. Kaszubska 16/2	11
8	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza DOM 8	40-096 Katowice, ul. 3 Maja 36/4b	14
9	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza DOM 9	40-584 Katowice, ul. Brynowska 70a/1	14
10	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza DOM 10	40-584 Katowice, ul. Brynowska 70a/2	14
11	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza DOM 11	40-093 Katowice, ul. Chopina 8/2a	11
12	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza DOM 12	40-096 Katowice, ul. 3 Maja 25/8	11
łącznie liczba miejsc			150^{+2*}

*zwiększenie miejsc za zgodą Wojewody Śląskiego

- 3 placówki opiekuńczo - wychowawcze prowadzone przez Zgromadzenie Sióstr św. Jadwigi Prowincja Katowicka, otrzymujące dotację z miasta Katowice:

Lp.	Placówki Opiekuńczo-Wychowawcze	Adres	Liczba miejsc w placówce
1	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Nr 1	40-210 Katowice ul. Leopolda 3/4	14
2	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Nr 2	40-210 Katowice ul. Leopolda 3/1	14
3	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Nr 3	40-210 Katowice ul. Leopolda 3/2	14
łącznie liczba miejsc			42

Na dzień 30 czerwca 2023 r. w katowickich placówkach opiekuńczo-wychowawczych przebywało łącznie 48 dzieci, których wiek nie przekraczał 10 lat. Systematyczna rozbudowa systemu rodzinnej pieczy zastępczej ma na celu zapobieganie umieszczeniu najmłodszych dzieci w warunkach instytucjonalnych, nawet jeśli to umieszczenie następuje wspólnie ze starszym rodzeństwem. Istnieje zatem pilna potrzeba dalszego rozwoju oferty rodzinnej pieczy zastępczej miasta Katowice, a co za tym idzie - ważne jest kontynuowanie kampanii na rzecz rodzicielstwa zastępczego.

W obecnie funkcjonujących rodzinach zastępczych, na dzień 30 czerwca 2023 r. przebywało 71 pełnoletnich wychowanków, kontynuujących naukę, którzy w niedługim czasie opuszczą rodziny zastępcze. W przypadku rodzin o pozytywnej ocenie, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach każdorazowo rozeznaje możliwość powtórnego wykorzystania miejsc w tych rodzinach – w celu dalszego poszerzenia oferty rodzinnej pieczy zastępczej (po usamodzielnieniu się pełnoletnich wychowanków), przy jednoczesnym zapewnieniu tym rodzinom wsparcia merytorycznego. Trzeba jednak zauważyć, iż zdecydowana większość rodzin zastępczych to rodziny spokrewnione z dzieckiem, najczęściej jego dziadkowie lub rodzeństwo oraz rodziny niezawodowe, ale w dalszym stopniu również spokrewnione lub spowinowacone z nim. W takich przypadkach rodzice zastępczy po zakończeniu opieki nad swoim wychowankiem raczej nie są zainteresowani przyjmowaniem nowych, nieznanych im wcześniej, niespokrewnionych dzieci. Dodatkowo ich wiek i możliwości psychofizyczne często uniemożliwiają im sprawowanie opieki nad młodszymi dziećmi, wymagającymi opieki w ramach systemu pieczy zastępczej.

Tabela 4. Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej w Katowicach w latach 2016 – 2022

Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba rodzin starających się o ustanowienie rodziny zastępczą	62	75	56	47	39	53	51
Liczba rodzin spełniających ustawowe kryteria do pełnienia funkcji rodziny zastępczej	21	32	21	11	15	28	8
Liczba rezygnacji z procesu opiniowania na rodziny zastępcze	brak	8	11	13	2	4	11

Tabela 4. zawiera dane na temat zainteresowania rodzin pełnieniem funkcji rodziny zastępczej. Jak wynika z w/w danych liczba osób starających się o ustanowienie rodziną zastępczą utrzymuje się na względnie podobnym poziomie. Jedynie w 2020 r. z uwagi na pandemię Covid-19 zarejestrowano znaczny spadek liczby osób zgłaszających chęć pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Ponadto coraz więcej kandydatów rezygnuje z procesu opiniowania na różnych jego etapach lub nie spełnia warunków koniecznych do uzyskania kwalifikacji. Często decyzja o rozpoczęciu starań podejmowana jest pod wpływem impulsu, reklamy lub obejrzanego programu telewizyjnego lub podyktowana jest potrzebą chwili, a osoby zainteresowane nie mają wiedzy o warunkach, jakie musi spełniać kandydat do ustanowienia rodziny zastępczej.

Pozyskanie wystarczającej liczby kandydatów, spełniających kryteria ustawowe oraz mających odpowiednie predyspozycje i motywacje do prowadzenia rodzinnej pieczy zastępczej w mieście Katowice, jest zatem stale niezbędne i stanowi główny kierunek działań Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach, który przy współpracy z Wydziałem Polityki Społecznej Urzędu Miasta Katowice regularnie prowadzi kampanię na rzecz rodzicielstwa zastępczego. Celem kampanii jest pozyskanie z grona mieszkańców Katowic kandydatów na rodziców zastępczych. W ramach promocji rodzicielstwa zastępczego organizowane są między innymi konferencje i pikniki dla rodzin zastępczych i osób zainteresowanych tematem rodzinnej pieczy zastępczej. Promocja pieczy zastępczej realizowana jest poprzez reklamę w prasie i radiu, między innymi w formie audycji radiowych, spotów reklamowych oraz artykułów prasowych, w tym publikowanych w informatorze miejskim. Rodzicielstwo zastępcze promowane jest także poprzez dystrybucję plakatów, ulotek oraz poradników, przesyłanych do placówek oświatowych, poradni zdrowia, poradni psychologiczno-pedagogicznych, miejskich bibliotek publicznych czy firm komercyjnych. Do akcji promocyjnej włączają się instytucje kościelne, organizowane są także spotkania z doradcami życia rodzinnego Archidiecezji Katowickiej oraz z kierownikiem Poradni Psychologicznej „Przystań” w Katowicach, mające na celu zachęcenie słuchaczy do propagowania idei rodzicielstwa zastępczego podczas swojej pracy zawodowej. Na stronie internetowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach stale dostępna jest informacja, dotycząca świadczeń na rzecz rodzin zastępczych i dzieci w nich umieszczonych oraz warunków, jakie należy spełnić, aby ubiegać się o ustanowienie rodziną zastępczą.

Tabela 5. Szkolenia dla rodzin zastępczych w Katowicach w latach 2016 – 2022

Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba kandydatów biorących udział w szkoleniach na rodzinę zastępczą	31	62	40	36	23	10	30
Liczba osób biorących udział w szkoleniach dla funkcjonujących rodzin zastępczych	25	48	25	30	4	5	6
Liczba spotkań grup	10	7	8	7	3	4	5

wsparcia dla rodzin zastępczych							
Liczba porad indywidualnych dla rodzin zastępczych	537	700	432	525	735	329	83

Zespół ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach oraz Stowarzyszenie na Rzecz Rodziny i Zastępczego Rodzicielstwa Nowy Dom w Siemianowicach Śląskich, prowadzą szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz grupy wsparcia dla funkcjonujących rodzin zastępczych. Ponadto organizowane są spotkania grupy edukacyjno-wspierającej dla rodzin zastępczych zawodowych.

Pracownicy Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach prowadzą badanie potrzeb szkoleniowych rodzin zastępczych i na podstawie uzyskanych informacji jest sporządzany harmonogram szkoleń na dany rok kalendarzowy. Wszystkie rodziny zastępcze mają nieograniczoną możliwość korzystania ze wsparcia w formie szkoleń tematycznych oraz poradnictwa specjalistycznego – psychologów, pedagogów, terapeutów, mediatora i prawnika.

Nowe rodziny zastępcze, od początku sprawowania pieczy nad powierzonymi dziećmi, mają zapewnione wsparcie koordynatora pieczy zastępczej oraz swobodny dostęp do konsultacji z psychologiem, pedagogiem lub prawnikiem, a także – możliwość uczestniczenia w szkoleniach, warsztatach i grupach wsparcia w celu zapobiegania wypaleniu zawodowemu oraz w celu podnoszenia kompetencji wychowawczych rodziców zastępczych. Pomimo udzielanego przez Zespół ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach wsparcia, następuje rozwiązanie niektórych rodzin zastępczych z powodu braku gotowości rodziny zastępczej do podnoszenia swoich kompetencji opiekuńczo-wychowawczych oraz narastających problemów związanych z wychowaniem i opieką nad dzieckiem/dziećmi przebywającymi pod ich pieczą.

Tabela 6. Przyczyny opuszczenia przez dzieci rodzinnej pieczy zastępczej w Katowicach w latach 2016 – 2022

Rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba dzieci zwolnionych z rodzinnej pieczy zastępczej ogółem,	79 (w tym 26 z zawodowych rodzin zastępczych)	71 (w tym 25 z zawodowych rodzin zastępczych)	72 (w tym 31 z zawodowych rodzin zastępczych)	87 (w tym 22 z zawodowych rodzin zastępczych)	58 (w tym 20 z zawodowych rodzin zastępczych)	49 (w tym 20 z zawodowych rodzin zastępczych)	59 (w tym 20 z zawodowych rodzin zastępczych)
w tym z powodu:							
powrotu do rodziny pochodzenia	20 (3)	14 (7)	9 (0)	11 (6)	4 (3)	5 (2)	11 (9)
adopcji	14 (12)	0 (11)	0 (6)	17 (14)	10 (10)	11 (11)	9 (8)
przeniesienia do pieczy instytucjonalnej	6 (0)	9 (0)	16 (3)	9 (0)	10 (6)	6 (0)	3 (0)
przeniesienia do innej rodziny zastępczej	10 (8)	4 (3)	16 (15)	4 (1)	1 (1)	5 (4)	3 (2)
powierzenie w pieczę	3 (1)	0 (3)	3 (0)	1 (0)	0	2 (2)	2 (0)
Zmiana miejsca zamieszkania – poza Katowice	7 (0)	1 (0)	7 (0)	1 (0)	4 (0)	3 (0)	3 (0)
śmierć rodziny zastępczej	1 (0)	0 (0)	1 (0)	4 (0)	1 (0)	1 (0)	1 (0)
usamodzielnienie	13 (0)	28 (0)	13 (0)	37 (0)	27 (0)	20 (1)	27 (1)

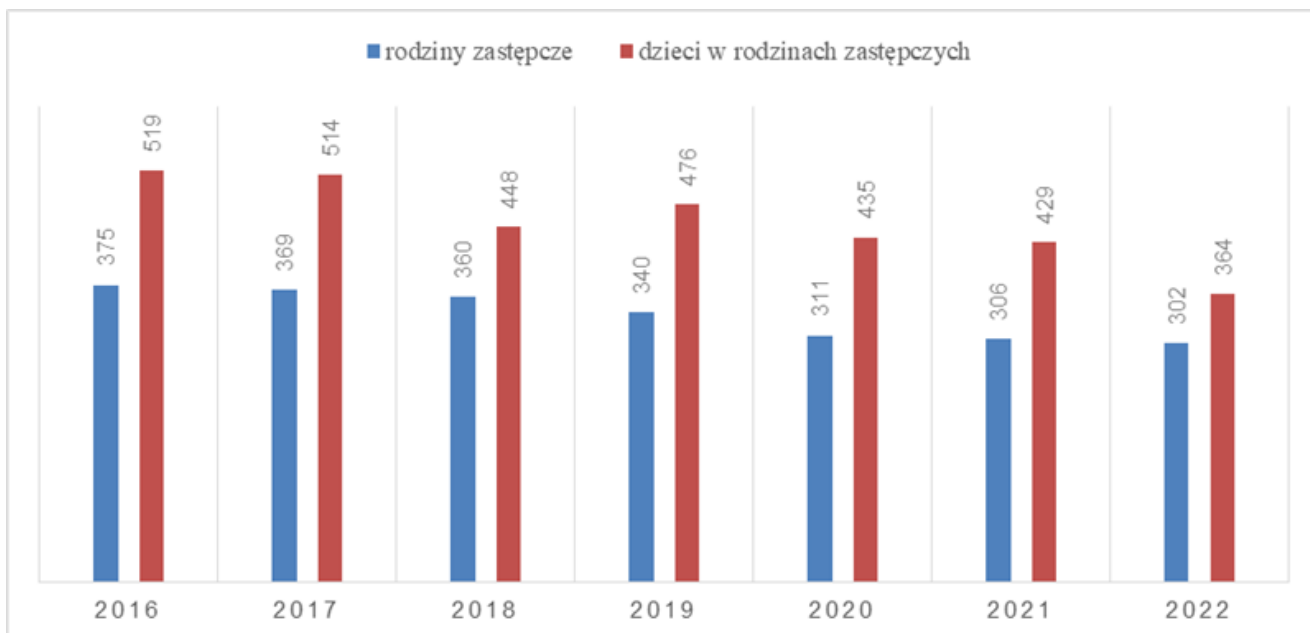
III. ADRESACI PROGRAMU

Adresatami Powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024-2026 są:

- dzieci z rodzin, w których rodzice z racji doświadczanych problemów, nie są w stanie czasowo bądź trwale samodzielnie wypełniać funkcji opiekuńczo-wychowawczych;
- rodziny biologiczne, w szczególności rodziny których dzieci umieszczone zostały w pieczy zastępczej;
- wychowankowie rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych;
- kandydaci na rodziny zastępcze;
- rodziny zastępcze;
- placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Głównym realizatorem Powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024-2026 jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach, jako organizator pieczy zastępczej.

Wykres 2. Liczba rodzin zastępczych i liczba dzieci w tych rodzinach przebywających w latach 2016 - 2022

Źródło danych: sprawozdania roczne z działalności MOPS

Jak wynika z wykresu 2, z roku na rok liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych spada, a jedną z przyczyn oprócz zmniejszającej się liczby małoletnich mieszkańców miasta wymagających opieki poza rodziną naturalną, jest spora liczba usamodzielniających się wychowanków. Jak już wykazano w Tabeli nr 3, w ostatnich latach zwiększyła się średnioroczna liczba dzieci, przebywających w statystycznej rodzinie zastępczej. Rodziny zastępcze, mające spore zasoby merytoryczne, doświadczenie oraz odpowiednie do potrzeb dzieci umiejętności opiekuńczo-wychowawcze, są zachęcane do podejmowania pieczy zastępczej nad kolejnymi dziećmi. Wszystkim rodzinom zastępczym gwarantowany jest dostęp do pomocy psychologicznej, pedagogicznej i prawnej oraz udział w specjalistycznych szkoleniach i grupach wsparcia.

Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024-2026 zakłada kontynuowanie działań, zwiększających liczbę miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej między innymi poprzez pozyskiwanie, kwalifikowanie oraz ustanawianie nowych rodzin zastępczych, w tym zawodowych. Sukcesywne zwiększanie liczby miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej jest konieczne także z punktu widzenia realizacji zapisu art. 232 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, który nakazuje umieszczanie dzieci poniżej lat 10 w rodzinnych, a nie instytucjonalnych formach pieczy zastępczej. Działania na rzecz zwiększania liczby miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej są bardzo ważnym elementem systemu wspierania pieczy zastępczej, w związku z koniecznością ograniczenia liczby dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Istotnym elementem w systemie wspierania rodziny jest usługa asystenta rodziny, wprowadzona przez ustawę *o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*, nakierowana przede wszystkim na profilaktykę i eliminowanie sytuacji, w których dziecko musi być umieszczone poza rodziną, w systemie pieczy zastępczej. Celem powyższej usługi jest przede wszystkim poprawa sytuacji życiowej rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji, w tym w szczególności stworzenie optymalnych warunków służących wychowywaniu dzieci i pokonywaniu bieżących problemów, nabycie i doskonalenie umiejętności społecznych rodziców i zwiększenie kompetencji rodzicielskich. Adresatami usługi są rodziny, w których dominującym problemem są trudności opiekuńczo-wychowawcze, gotowe do rozwiązywania swojej trudnej sytuacji i współpracujące z pracownikiem socjalnym, posiadające zasoby pozwalające rozwiązać zidentyfikowane problemy przy wykorzystaniu własnych możliwości i zasobów rodziny, w szczególności zagrożone wykluczeniem społecznym oraz umieszczeniem dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej. Do zadań asystenta rodziny należy między innymi przygotowanie we współpracy z rodziną i jej członkami oraz koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej. Plan pracy sporządzany jest przez asystenta rodziny we współpracy z wszystkimi członkami rodziny, co przy zapewnieniu stałego wsparcia doradczego sprzyja wzrostowi motywacji do przezwyciężenia trudnej sytuacji i podejmowania działań naprawczych. Prowadzona w ramach usługi asystenta praca z rodziną ma służyć utrzymaniu dziecka w rodzinie, poprzez stałe kontynuowanie działań naprawczych - o ile nie zachodzą przesłanki do interwencyjnego umieszczenia dziecka w instytucjonalnej lub rodzinnej pieczy zastępczej. W przypadku jednak umieszczenia dziecka w formach pieczy zastępczej, działania asystenta rodziny nakierowane są na pracę z rodziną zmierzającą do wzmocnienia jej funkcji, podniesienia kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców oraz podjęcia przez z nich działań na rzecz poprawy swojej sytuacji, które umożliwiłyby powrót dziecka do rodziny.

W przypadku wyczerpania możliwości pracy z rodziną na rzecz utrzymania w niej dziecka oraz w przypadku braku możliwości umieszczenia dziecka w rodzinnych formach pieczy zastępczej lub rodzinie adopcyjnej, praca ukierunkowana jest na zapewnienie dziecku możliwie najlepszej opieki poprzez umieszczenie go w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej, to jest placówce opiekuńczo-wychowawczej. Placówki opiekuńczo-wychowawcze podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny, realizują zadania wynikające z planu pomocy dziecku i pozostają w stałym kontakcie z rodziną.

Wychowankowie pieczy zastępczej, szczególnie instytucjonalnej, zaliczani są do osób w dużym stopniu zagrożonych wykluczeniem społecznym, dlatego jednym z wyzwań systemu pieczy zastępczej jest kontynuowanie działań placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych w celu integracji społecznej i zawodowej wychowanków. Osoby te ze względu na młody wiek i brak wsparcia ze strony rodziny naturalnej, własnym staraniem nie zawsze potrafią przezwyciężyć swoją trudną sytuację życiową, uzyskać odpowiednie do możliwości wykształcenie, znaleźć zatrudnienie i usamodzielnić się. Usamodzielniani wychowankowie wraz z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej (bądź pracownikiem socjalnym w przypadku wychowanków placówek) i opiekunem usamodzielnienia sporządzają program usamodzielnienia, który następnie realizują, korzystając z codziennego wsparcia, w tym psychologicznego i prawnego. Młodzi wychowankowie (do 26 roku życia) korzystają również z należnych im świadczeń na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie. W celu pełnego usamodzielnienia, miasto Katowice gwarantuje wychowankom najem mieszkania na preferencyjnych zasadach, dostosowanego do ich potrzeb oraz do możliwości finansowych.

IV. CELE PROGRAMU I PLANOWANE DO REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘCIA

Cel główny: Rozwijanie lokalnego systemu pieczy zastępczej

Głównym celem programu jest rozwijanie lokalnego systemu pieczy zastępczej. Obejmuje on między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy. Realizacja programu poza ustawowym obowiązkiem, ma na celu zwiększenie dostępności usług rodzinnej pieczy zastępczej dla dzieci pochodzących z miasta Katowice oraz ograniczenie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Cel szczegółowy 1: Promocja rodzinnych form pieczy zastępczej

Zadania:

1. Podejmowanie działań promujących ideę rodzicielstwa zastępczego m.in. w mediach, portalach społecznościowych, na stronach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach i Urzędu Miasta Katowice

Wskaźniki realizacji:

1. Liczba odsłon zakładki dotyczącej rodzicielstwa zastępczego na stronie internetowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.

2. Liczba wydarzeń promujących zastępcze rodzicielstwo.

Jednym z zadań powiatu w zakresie rozwoju systemu pieczy zastępczej jest tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych oraz rodzin pomocowych. Rozpowszechnianie materiałów promocyjnych oraz użytecznych, ciekawych informacji (np. poprzez organizację konferencji, happeningów miejskich, audycji radiowych, publikację artykułów), ma na celu pozyskanie kolejnych kandydatów, spełniających kryteria do podjęcia pieczy zastępczej nad potrzebującymi dziećmi.

Realizatorzy: Wydział Polityki Społecznej Urzędu Miasta Katowice, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach

Cel szczegółowy 2: Szkolenie i kwalifikacja kandydatów

Zadania:

1. Nabór kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i/lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, analiza ich sytuacji osobistej, rodzinnej i majątkowej oraz skierowanie osób spełniających podstawowe kryteria ustawowe na szkolenie.

2. Organizowanie szkoleń dla kandydatów do prowadzenia rodziny zastępczej i/lub rodzinnego domu dziecka.

Wskaźniki realizacji:

1. Liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, w tym:

- liczba kandydatów spełniających warunki wynikające z art. 42 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- liczba kandydatów niespełniających warunki wynikające z art. 42 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- liczba kandydatów, którzy zrezygnowali z udziału w procesie kwalifikacyjnym.

2. Liczba kandydatów, którym wykonano badania psychologiczno-pedagogiczne.

3. Liczba wydanych opinii o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

4. Liczba osób, którym wykonano badania psychologiczno-pedagogiczne do pełnienia funkcji wspierającej placówki opiekuńczo-wychowawcze.

5. Liczba wydanych opinii o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji wspierającej placówki opiekuńczo-wychowawcze.

6. Liczba przeprowadzonych szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

7. Liczba osób, które ukończyły szkolenie dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Koordynatorzy Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach przeprowadzają analizę sytuacji osobistej, rodzinnej, zdrowotnej, zawodowej i majątkowej osób, deklarujących wolę ubiegania się o ustanowienie ich rodziną zastępczą. W procesie kwalifikacji biorą udział również psychologowie oraz pedagodzy Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach. Osoby spełniające kryteria są kierowane do odbycia szkolenia, którego celem jest przygotowanie kandydatów do lepszego pełnienia swojej funkcji, łatwiejszego radzenia sobie z problemami wychowanków oraz pełnego rozumienia ich potrzeb.

Realizatorzy:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach, organizacja pozarządowa

Cel szczegółowy 3: Prowadzenie rejestru danych o osobach zakwalifikowanych oraz pełniących funkcję rodziny zastępczej

Zadania:

1. Bieżące gromadzenie, aktualizowanie i uzupełnianie danych oraz przekazywanie do sądu rodzinnego rejestrów, dotyczących osób:

- zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka,
- pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka.

Wskaźniki realizacji:

1. Liczba przekazanych sądowi kart dotyczących kandydatów i funkcjonujących rodzin zastępczych.

Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej na bieżąco aktualizują dane o osobach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej lub niezawodowej oraz o osobach, które już sprawują pieczę zastępczą. Dane z rejestru Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach regularnie przekazuje do Sądu Rejonowego Katowice - Zachód w Katowicach.

Realizator:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach

Cel szczegółowy 4: Wsparcie rodzin zastępczych w realizacji ich funkcji

Zadania:

1. Udzielenie szczegółowych informacji o dziecku i jego sytuacji rodzinnej, przekazanie wymaganej prawem dokumentacji oraz objęcie rodziny zastępczej wsparciem i pomocą koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.

2. Przeprowadzanie badań psychologiczno-pedagogicznych funkcjonujących rodzin zastępczych w zakresie posiadania motywacji i predyspozycji do dalszego wypełniania swojej funkcji.

3. Przyznanie i realizacja świadczeń pieniężnych dla rodziny zastępczej.

Wskaźniki realizacji:

1. Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

2. Liczba rodzin zastępczych objętych wsparciem koordynatora, sprawujących opiekę nad dziećmi oraz osobami, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej i nadal w niej pozostają, w tym rodziny, które przeprowadziły się z innego powiatu do Katowic.

3. Liczba dzieci, przebywających w rodzinach zastępczych (z wyjątkiem zawodowych), w tym liczba dzieci które decyzją sądu zostały w danym roku kalendarzowym umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej, w tym dzieci, które przeprowadziły się z innego powiatu do Katowic.

4. Liczba osób, którym wykonano badania predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej i zawodowej oraz liczba wydanych opinii.

5. Liczba osób, które wzięły udział w szkoleniach dla funkcjonujących rodzin zastępczych spokrewnionych, niezawodowych i zawodowych oraz liczba przeprowadzonych szkoleń.

6. Liczba spotkań grup wsparcia dla rodzin zastępczych.

7. Liczba udzielonych rodzinom zastępczym porad indywidualnych (psychologicznych, pedagogicznych i prawnych).

8. Wydatki na utrzymanie Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej w danym roku kalendarzowym.

9. Wydatki na świadczenia dla rodzin zastępczych w danym roku kalendarzowym, w tym:

- jednorazowe świadczenie na pokrycie niezbędnych kosztów, związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka,

- świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka,
- dodatek na dziecko niepełnosprawne,
- dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka,
- środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego,
- świadczenie na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem niezbędnego remontu.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach przekazuje rodzinie zastępczej dokumentację umieszczanego dziecka (o ile rodzina zastępcza tej dokumentacji nie posiada) - nie później, niż w dniu poprzedzającym przyjęcie dziecka, a w przypadku umieszczenia dziecka wymagającego natychmiastowej pomocy lub w sytuacji zagrożenia życia i zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie – dokumentacja jest przekazywana rodzinie zastępczej niezwłocznie po jej uzyskaniu przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach.

Rodziny zastępcze obejmuje się na ich wniosek wsparciem koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej. Rodziny zastępcze mogą korzystać ze wsparcia w formie poradnictwa specjalistycznego (psychologicznego, pedagogicznego i prawnego) podnosić swoje kwalifikacje i kompetencje wychowawcze przez udział w szkoleniach.

Zgodnie z art. 46 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rodziny zastępcze niezawodowe i zawodowe są zobowiązane do przedstawiania co dwa lata opinii psychologa o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Realizator:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach

Cel szczegółowy 5: Rozwój sieci zawodowych rodzin zastępczych

Zadania:

1. Pozyskanie, kwalifikacja kandydatów oraz zawarcie nowych umów o prowadzenie zawodowych rodzin zastępczych lub o prowadzenie rodzinnego domu dziecka w celu zwiększenia możliwości umieszczenia dzieci poniżej lat 10, które nie powinny przebywać w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej. W celu zapewnienia możliwości pobytu dziecka w rodzinie zastępczej do usamodzielnienia, wiek kandydatów nie powinien przekraczać 55 lat.

2. Przekształcenie niezawodowych rodzin zastępczych w zawodowe rodziny zastępcze.

Warunki niezbędne do przekształcenia rodziny zastępczej:

- wiek kandydatów nieprzekraczający 55 lat (organizator pieczy zastępczej bierze pod uwagę wiek kierowanych do rodziny dzieci, aby zachować odpowiednią różnicę wieku, zbliżoną do warunków rodziny naturalnej, oraz aby było możliwe usamodzielnienie wychowanków przed przejściem zawodowej rodziny zastępczej na emeryturę),
- pozytywna ocena rodziny zastępczej, wystawiona przez dotychczasowego koordynatora rodziny zastępczej wydana na potrzeby przekształcenia,
- pozytywna opinia z badań psychologiczno-pedagogicznych, przeprowadzonych przez psychologa w związku ze złożonym wnioskiem o przekształcenie,
- pozytywna ocena warunków mieszkaniowych rodziny zastępczej odnośnie możliwości umieszczenia kolejnych dzieci,
- wyrażenie przez rodzinę zgody na przyjęcie co najmniej 2 dzieci po zawarciu umowy, a po ich przyjęciu - sprawowanie pieczy łącznie nad nie więcej niż 3 dzieci; w przypadku skierowania rodzeństwa łączna liczba dzieci w zawodowej rodzinie zastępczej (za zgodą zawodowej rodziny zastępczej) może być wyższa.

Przyjmuje się następujące **limity zawierania umów** na poszczególne lata:

a) dla nowo utworzonych rodzin zastępczych zawodowych:

- w roku 2024 – 2 nowe umowy,
- w roku 2025 – 2 nowe umowy,

- w roku 2026 – 2 nowe umowy.

b) dla rodzin zastępczych zawodowych, przekształconych z rodzin zastępczych niezawodowych:

- w roku 2024 – 2 umowy,

- w roku 2025 – 2 umowy,

- w roku 2026 – 2 umowy.

W przypadku rozwiązania którejkolwiek z umów, możliwe jest zawarcie w poszczególnych latach dodatkowych umów w celu utrzymania zakładanej liczby zawodowych rodzin zastępczych. Przewidywana łączna liczba zawodowych rodzin zastępczych w latach 2024 – 2026:

- w roku 2024 – 10 rodzin/rodzinnych domów dziecka,

- w roku 2025 – 14 rodzin/rodzinnych domów dziecka,

- w roku 2026 – 16 rodzin/rodzinnych domów dziecka.

W ramach środków zaplanowanych na obsługę finansową wyżej wymienionych działań na poszczególne lata, dopuszcza się możliwość przekształcenia zawodowych rodzin zastępczych w rodzinne domy dziecka lub/oraz zawarcie umów o prowadzenie rodzinnego domu dziecka z nowymi kandydatami.

Wskaźniki realizacji:

1. Liczba kandydatów i wniosków o przekształcenie w zawodowe rodziny zastępcze, w tym:

- liczba kandydatów pozytywnie zaopiniowanych,

- liczba kandydatów negatywnie zaopiniowanych,

- liczba kandydatów, którzy zrezygnowali z ubiegania się o status zawodowej rodziny zastępczej.

2. Liczba zawodowych rodzin zastępczych w danym roku kalendarzowym, w tym liczba zawartych umów w danym roku kalendarzowym.

3. Liczba dzieci przebywających w zawodowych rodzinach zastępczych, w tym liczba dzieci przyjętych w danym roku kalendarzowym.

4. Średni koszt pobytu dziecka w zawodowej rodzinie zastępczej/rodzinnym domu dziecka, w tym:

- koszt wynagrodzeń zawodowych rodzin zastępczych/rodzinnych domów dziecka oraz rodzin pomocowych i osób zatrudnionych do pomocy w opiece nad dziećmi i prowadzeniu gospodarstwa domowego,

- wydatki na świadczenia udzielone zawodowym rodzinom zastępczym/rodzinnym domom dziecka.

W celu zapewnienia najmłodszym mieszkańcom Katowic pieczy zastępczej w rodzinnych formach, niezbędny jest stały rozwój sieci rodzin zastępczych, w tym zawodowych. Zawodowa rodzina zastępcza gwarantuje wielokrotne wykorzystanie każdego miejsca oraz intensywną pracę nad powrotem dziecka do rodziny pochodzenia, a w przypadku braku takiej możliwości – uregulowanie sytuacji prawnej dziecka i zgłoszenie do przysposobienia lub poszukiwanie możliwości zapewnienia stałej pieczy zastępczej w innej formie, dostosowanej do potrzeb dziecka, np. w rodzinie zastępczej spokrewnionej albo niezawodowej. Kandydaci, zgłaszający swoją gotowość do rozpoczęcia procesu kwalifikacyjnego i ubiegania się o ustanowienie rodziną zastępczą, uzyskują pełną informację o rodzajach rodzin zastępczych, w tym zawodowych oraz o możliwości wnioskowania o zawarcie umowy. Ponadto prawidłowo funkcjonujące rodziny zastępcze mają możliwość ubiegania się o przekształcenie w zawodową rodzinę zastępczą i niektóre z rodzin podejmują decyzję o rozpoczęciu starań.

Realizator:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach

Cel szczegółowy 6: Ocena sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej oraz rodzin zastępczych

Zadania:

1. Przeprowadzanie oceny sytuacji dziecka.
2. Ocena rodziny zastępczej pod względem predyspozycji do pełnienia powierzonych funkcji i jakości wykonywanej pracy.
3. Kierowanie do sądu wniosku o rozwiązanie rodziny zastępczej i zapewnienie dziecku opieki w innej formie lub w innej rodzinie zastępczej - w przypadku kolejnej oceny negatywnej.

Wskaźniki realizacji:

1. Liczba sporządzonych ocen sytuacji dziecka, w tym stwierdzających brak zasadności dalszego pobytu dziecka w dotychczasowej pieczy zastępczej.
2. Liczba sporządzonych ocen rodzin zastępczych, w tym negatywnych.
3. Liczba dzieci, które opuściły rodzinną pieczę zastępczą, w tym:
 - powrót do rodziny pochodzenia,
 - adopcja,
 - piecza instytucjonalna,
 - zmiana rodziny zastępczej,
 - powierzenie w pieczę,
 - usamodzielnienie,
 - inne (jakie).

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach współpracuje z sądem rejonowym, informując o całokształcie sytuacji rodzinnej każdego dziecka, umieszczonego w rodzinie zastępczej oraz o sytuacji rodziny pochodzenia dziecka. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej przeprowadzają oceny sytuacji każdego dziecka nie rzadziej, niż co 3 miesiące w przypadku dziecka do lat trzech i nie rzadziej, niż co 6 miesięcy w przypadku pozostałych dzieci. Ponadto ocenie podlega jakość wykonywanej przez rodziny zastępcze pieczy.

Realizator:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach

Cel szczegółowy 7: Usamodzielnianie wychowanków rodzinnej oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej

Zadania:

1. Zapewnienie pomocy finansowej i rzeczowej oraz wsparcia osobom opuszczającym w związku z osiągnięciem pełnoletności rodzinne oraz instytucjonalne formy pieczy zastępczej:
 - świadczenia na kontynuowanie nauki,
 - świadczenia na usamodzielnienie,
 - świadczenia na zagospodarowanie,
 - pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych,
 - pomoc w uzyskaniu zatrudnienia,
 - pomoc prawna i psychologiczna.

Wskaźniki realizacji:

1. Liczba usamodzielnianych wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej, którzy w danym roku kalendarzowym skorzystali z poszczególnych form pomocy.
2. Wydatki na świadczenia dla usamodzielnianych wychowanków rodzinnej oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Ze strony organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, którego zadania w mieście Katowice wypełnia Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, osobom usamodzielnianym przysługuje wsparcie ekonomiczne oraz inne formy pomocy w podjęciu samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie, w tym wsparcie w dokończeniu nauki i uzyskaniu zatrudnienia oraz w pozyskaniu mieszkania, a także pomoc w uzyskaniu przysługujących świadczeń z innych systemów, np. z Funduszu Alimentacyjnego lub z ZUS.

Realizator:

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach

Cel szczegółowy 8: Ograniczenie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Zadania:

1. Utrzymanie obecnego standardu funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych.
2. Zapewnienie dzieciom całodobowej opieki i wychowania w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Wskaźniki realizacji:

1. Liczba funkcjonujących placówek opiekuńczo-wychowawczych.
2. Liczba miejsc w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Do zadań własnych powiatu należy zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W przypadku wyczerpania możliwości pracy z rodziną na rzecz utrzymania w niej dziecka oraz w przypadku braku możliwości umieszczenia dziecka w rodzinnych formach pieczy zastępczej lub rodzinie adopcyjnej, praca ukierunkowana jest na zapewnienie dziecku możliwie najlepszej opieki poprzez umieszczenie go w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej, to jest placówce opiekuńczo-wychowawczej. Placówki opiekuńczo-wychowawcze podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny, realizują zadania wynikające z planu pomocy dziecku i pozostają w stałym kontakcie z rodziną.

Realizator:

Wydział Polityki Społecznej Urzędu Miasta Katowice, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach.

V. MONITORING I EWALUACJA

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach będzie prowadził regularny monitoring oraz ewaluację w celu pozyskania informacji, czy program jest realizowany oraz czy w wyniku podejmowanych działań realizowane są poszczególne cele szczegółowe *Powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024-2026*.

Podstawą dokonywanej oceny realizacji będą gromadzone dane liczbowe, wymienione jako wskaźniki realizacji programu. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach na ich podstawie będzie sporządzał roczne sprawozdanie z realizacji *Powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024-2026*.

VI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Poszczególne działania, podejmowane w celu realizacji *Powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024-2026*, będą finansowane w ramach budżetu zadaniowego MOPS. Na realizację powierzonych zadań, związanych z zapewnieniem dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych spokrewnionych, niezawodowych i zawodowych oraz zadań związanych z usamodzielnianiem pełnoletnich wychowanków, opuszczających rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach zabezpieczył środki w planie finansowym na 2024 rok. W kolejnych latach przewiduje się, że realizacja poszczególnych zadań będzie finansowana z budżetu Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach do wysokości środków, przewidzianych na ten cel w danym roku kalendarzowym.

Ógólny koszt realizacji *Powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024-2026* w 2024 r. wyniesie **9 864 551,00 zł**.

Tabela 6. Koszt Powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024 – 2026 w roku 2024

Rodzaj wydatku	Roczny koszt w 2024 r. (w zł)
Cel szczegółowy 1: Promocja rodzinnych form pieczy zastępczej* Zadania: 1. Podejmowanie działań promujących ideę rodzicielstwa zastępczego m.in. w mediach, portalach społecznościowych, na stronach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach i Urzędu Miasta Katowice.	-
Cel szczegółowy 2: Szkolenie i kwalifikacja kandydatów* Zadania: 1. Nabór kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, analiza ich sytuacji osobistej, rodzinnej i majątkowej oraz skierowanie osób spełniających podstawowe kryteria ustawowe na szkolenie. 2. Organizowanie szkoleń dla kandydatów do prowadzenia rodziny zastępczej i/lub rodzinnego domu dziecka.	- -
Cel szczegółowy 3: Prowadzenie rejestru danych o osobach zakwalifikowanych oraz pełniących funkcję rodziny zastępczej* Zadania: 1. Bieżące gromadzenie, aktualizowanie i uzupełnianie danych oraz przekazywanie do sądu rodzinnego rejestrów, dotyczących osób: - zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka, - pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka.	-
Cel szczegółowy 4: Wsparcie rodzin zastępczych w realizacji ich funkcji Zadania: 1. Udzielenie szczegółowych informacji o dziecku i jego sytuacji rodzinnej, przekazanie wymaganej prawem dokumentacji oraz objęcie rodziny zastępczej wsparciem i pomocą koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.* 2. Przeprowadzanie badań psychologiczno-pedagogicznych funkcjonujących rodzin zastępczych w zakresie posiadania motywacji i predyspozycji do dalszego wypełniania swojej funkcji.* 3. Przyznanie i realizacja świadczeń pieniężnych dla rodziny zastępczej:	- - 4 913 487,00
<i>-jednorazowe świadczenie pieniężne na pokrycie wydatków związanych z przyjęciem dziecka</i>	<i>25 000,00</i>
<i>-pomoc pieniężna na utrzymanie dziecka</i>	<i>4 475 101,00</i>
<i>-dodatek na dziecko niepełnosprawne</i>	<i>154 536,00</i>
<i>-dofinansowanie do wypoczynku</i>	<i>85 150,00</i>
<i>-dofinansowanie kosztów utrzymania mieszkania</i>	<i>157 700,00</i>
<i>-dofinansowanie kosztów remontu mieszkania zawodowej rodziny zastępczej.</i>	<i>16 000,00</i>
Cel szczegółowy 5: Rozwój sieci zawodowych rodzin zastępczych Zadania: 1. Pozyskanie, kwalifikacja kandydatów oraz zawarcie nowych umów o prowadzenie zawodowych rodzin zastępczych lub o prowadzenie rodzinnego domu dziecka w celu zwiększenia możliwości umieszczenia dzieci poniżej lat 10, które nie powinny przebywać w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej. Żaden z kandydatów nie może przekraczać wieku 55 lat.* 2. Przekształcenie niezawodowych rodzin zastępczych w zawodowe rodziny zastępcze:	- 1 436 920,00
<i>-wynagrodzenia zawodowych rodzin zastępczych</i>	<i>1 183 527,00</i>
<i>-składki na ubezpieczenie społeczne pracodawcy</i>	<i>206 644,00</i>
<i>-składki na Fundusz Pracy pracodawcy</i>	<i>28 996,00</i>
<i>-składki na Pracownicze Plany Kapitałowe pracodawcy</i>	<i>17 753,00</i>
Cel szczegółowy 6: Ocena sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej oraz	

rodzin zastępczych*	
Zadania:	-
1.Przeprowadzanie oceny sytuacji dziecka.	-
2.Ocena rodziny zastępczej pod względem predyspozycji do pełnienia powierzonej funkcji i jakości wykonywanej pracy.	-
3.Kierowanie do sądu wniosku o rozwiązanie rodziny zastępczej i zapewnienie dziecku opieki w innej formie lub w innej rodzinie zastępczej - w przypadku kolejnej oceny negatywnej.	-
Cel szczegółowy 7: Usamodzielnianie wychowanków rodzinnej oraz instytucjonalnej pieczy zastępczej	
Zadania:	
1.Zapewnienie pomocy finansowej i rzeczowej oraz wsparcia osobom opuszczającym w związku z osiągnięciem pełnoletności:	
a)rodzinne	586 513,00
b)instytucjonalne formy pieczy zastępczej:	400 000,00
-świadczenia na kontynuowanie nauki,	629 170,00
-świadczenia na usamodzielnienie,	262 504,00
-świadczenia na zagospodarowanie,	94 839,00
-pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych,*	-
-pomoc w uzyskaniu zatrudnienia,*	-
-pomoc prawna i psychologiczna.*	-
Cel szczegółowy 8: Ograniczenie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej.	
Zadania:	
1.Utrzymanie obecnego standardu funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych.	-
2.Zapewnienie dzieciom całodobowej opieki i wychowania w instytucjonalnej pieczy zastępczej.	-
Wszystkie zadania zaznaczone * realizowane są w ramach bieżącej działalności Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach. *Kwota zaplanowana na bieżącą działalność Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Katowicach na 2024 r.	2 527 631,00
Całkowity koszt realizacji „Powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024-2026” na 2024 r.	9 864 551,00

VII. PODSUMOWANIE

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Katowicach, jako organizator pieczy zastępczej, od 2012 r. realizuje zaplanowane w kolejnych Programach działania, roztaczając opiekę nad dziećmi umieszczonymi w pieczy zastępczej, we współpracy z placówkami edukacyjnymi, służbą zdrowia, sądem rodzinnym i policją. Zarówno rodziny pochodzenia dzieci, jak i osoby prowadzące bezpośrednią pieczę zastępczą nad dziećmi, obejmowane są wsparciem profesjonalnej kadry asystentów rodziny i koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, psychologów, pedagogów i prawników. Nadal istnieje konieczność pozyskiwania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. W miarę pojawiających się indywidualnych potrzeb, koordynatorzy nawiązują współpracę z ośrodkami prowadzącymi zajęcia terapeutyczne, wspomagające rozwój dziecka czy rehabilitację oraz mogą negocjować szybsze terminy dla dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej. Wieloletnia kampania na rzecz rodzicielstwa zastępczego prowadzona w mieście Katowice, wpisuje się obecnie w rozpoczętą kampanię ogólnopolską, propagującą rodzicielstwo zastępcze. Można zatem oczekiwać, że równoległe prowadzone dwie duże akcje informacyjne zaowocują zwiększeniem przyszłej oferty rodzinnej pieczy zastępczej, w tym – możliwej do wykorzystania na potrzeby małych mieszkańców Katowic.

W ramach „Powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024-2026” miasto Katowice będzie kontynuowało rozpoczęte w 2023 r. działania, których celem jest polepszenie sytuacji mieszkaniowej rodzin zastępczych, w tym zawodowych. Miasto dąży do utworzenia bazy mieszkań, gotowych do wynajmu na okres pełnienia funkcji rodziny zastępczej, a uwzględniających specyfikę pieczy zastępczej, tj. między innymi odpowiedni metraż mieszkania, bliskość placów zabaw, placówek edukacyjnych i węzłów komunikacyjnych czy łatwy dostęp do opieki medycznej. Możliwość polepszenia sytuacji mieszkaniowej rodzin zastępczych

powinna pozytywnie wpłynąć na podejmowanie przez rodziny zastępcze decyzji o przyjmowaniu kolejnych dzieci.

Regularnie prowadzone są nie tylko działania mające na celu pozyskanie nowych kandydatów w związku z koniecznością ograniczenia liczby dzieci w pieczy instytucjonalnej, ale także skutkujące większym i bardziej wszechstronnym wsparciem istniejących już rodzin zastępczych. W tym celu pośród rodzin zastępczych i adopcyjnych oraz pośród zakwalifikowanych kandydatów pozyskuje się rodziny pomocowe, poszukiwani są wolontariusze dla rodzin zastępczych oraz osoby zainteresowane zatrudnieniem jako pomoc w opiece nad dziećmi i prowadzeniu gospodarstwa domowego w zawodowych rodzinach zastępczych.

Celem pracy nad zwiększeniem oferty rodzinnej pieczy zastępczej w perspektywie długofalowej jest skrócenie czasu oczekiwania małych dzieci na umieszczenie w długoterminowej rodzinie zastępczej, na przykład po opuszczeniu pogotowia rodzinnego oraz zmniejszenie liczby dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, zwłaszcza dzieci poniżej 10 roku życia. Stąd tak wielkie znaczenie będą miały zarówno działania promujące ideę rodzicielstwa zastępczego, jak działania mające na celu wspieranie już funkcjonujących rodzin zastępczych oraz wzmacniające kompetencje wychowawcze zawodowych i niezawodowych rodzin zastępczych - jako profilaktyki wypalenia rodziców zastępczych.

Ponadto podczas realizacji programu zakłada się poprawę sytuacji usamodzielnianych wychowanków, będących adresatami wielopłaszczyznowych działań pomocowych, wspierających i naprawczych, których oczekiwanym efektem powinno być nabywanie przez młodych ludzi umiejętności samodzielnego rozwiązywania problemów i radzenia sobie w trudnych życiowo sytuacjach, poprawnego wypełniania ról w dorosłym życiu (w tym rodzicielskich) oraz ich usamodzielnienie ekonomiczne.